

Frommův *Strach ze svobody* je stále aktuální

Strach ze svobody patří k nejznámějším dílům Ericha Fromma, který je napsal v roce 1941 během exilového pobytu ve Spojených státech, kam musel utéci před Hitlerovým nacismem. Fromm zde výstižně poukazuje na fakt, který nikdo před ním explicitně psychologicky nerozpracoval – fakt dvojznačnosti lidské svobody, jež se může stát otevřením možností, stejně jako cestou do úzkosti z osamění a izolace. *Strach ze svobody* vychází v revidovaném překladu a v nové edici klasických děl psychologické literatury nakladatelství Portál.

Strach ze svobody je knihou o významu svobody pro moderního člověka. Fromm vychází ze své vlastní zkušenosti s nacistickým režimem, před nímž emigroval do USA. Lidem z demokratických společností se navzdory faktům zdálo neuvěřitelné, že by nacistickou ideologii i praxi aktivně podporovaly široké vrstvy německého národa. Proto Fromm považoval za nutné vysvětlit psychologické kořeny tohoto úděsného jevu, a dochází k faktu dvojznačnosti lidské svobody, jež se může stát otevřením možností, stejně jako cestou do úzkosti z osamění a izolace. Je-li svoboda pojmána oním druhým způsobem, svádí do pasti autoritářství, destruktivity či konformismu.

Fromm se ptá, co je svoboda jako lidská zkušenost a zda je touha po svobodě něco, co je lidské přirozenosti vrozeno. Zkoumá, jaký vliv má na zkušenost druh kultury, v níž člověk žije, a sociální a ekonomické faktory společnosti. A snaží se vysvětlit, proč je svoboda pro mnohé vytouženým cílem, a pro jiné ohrožením.

Fromm také pátrá, kdy strach ze svobody vznikl a co jej podpořilo. Základ spatřuje v tom, že moderní člověk, osvobozený od pout středověké společnosti, která mu poskytovala bezpečnost, ale současně ho omezovala, nedosáhl očekávané svobody tak, aby mohl realizovat svoji individualitu. Dosáhl sice materiálního zabezpečení a v části světa demokratické společnosti, ale i přes získanou nezávislost ho svoboda učinila izolovaným a tím úzkostlivým a bezmocným. Tuto izolaci moderní člověk velmi špatně snáší, a je proto stále v pokušení odevzdat svou svobodu různým diktátorům.

„Lidský mozek žije ve 20. století, ale srdce většiny lidí ještě v době kamenné. Většina lidí ještě nesložila zkoušku zralosti z nezávislosti, racionality a objektivity. Potřebují mýty a idoly, aby unesli skutečnost, že člověk je ve všem sám sebou, že kromě člověka samého neexistuje žádná autorita, která by dávala životu smysl,“ vysvětluje Fromm. *„Člověk potlačuje iracionální, destruktivní vášně, nenávisť, závist, pomstychtivost; zbožňuje moc, peníze, suverénní stát, národ; i když slovně vyznává učení velkých duchovních vůdců lidstva – Buddhy, proroků, Sokrata, Ježíše, Mohameda –, přeměnil tato učení v džungli pověrčivosti a modloslužby. Jak se může lidstvo za tohoto rozporu intelektuálně technické vyzrálosti a emocionální zaostalosti zachránit před vlastní zkáзой?“*

Předpokladem jakékoli činnosti směřující k vítězství nad totalitárními silami je pochopit důvody útěku před svobodou. A právě na základě výsledků psychologicko-sociologického zkoumání jedince se Fromm domnívá, že je v lidských schopnostech stát se sebou samým, a to skrze tvorbu, smyslovou radost, lásku či práci. Úsilí o svobodu je lidské přirozenosti vrozené. A i když může být korumpováno a potlačováno, má tendenci prosazovat se znovu a znovu. *„Člověk může uspišit plnou realizaci pozitivní svobody, jež spočívá v jedinečnosti a individualitě člověka,“* vysvětluje autor. *„Toto uklidňující zjištění nás však nemůže svádět k myšlence, že nebezpečí ‚úniku před svobodou‘ dnes už není tak velké či není větší, než tomu bylo v době, kdy tato kniha vyšla poprvé.“* Téma knihy a jeho zpracování je proto stále aktuální i ve společnosti počátku 21. století.

Frommův *Strach ze svobody* je v nakladatelství Portál druhou knihou nové ediční řady „klasických děl“. Na knižních pultech je už od března k dispozici *Způsob bytí* Carla Rogerse a 7. května se k oběma přidá publikace *O psychologii bytí* Abrahama Maslowa, titul vysvětlující jeho teorii hierarchie lidských potřeb, jednu z nejčastěji citovaných teorií v oblasti lidské motivace.

Anotace knihy *Strach ze svobody*:

Strach ze svobody patří k nejznámějším dílům Ericha Fromma, který je napsal během exilového pobytu ve Spojených státech, kam musel utéci před Hitlerovým nacismem. Fromm považoval za nutné vysvětlit psychologické kořeny příklonu německé veřejnosti k nacismu. Výstižně poukazuje na fakt dvojznačnosti lidské svobody, jež se může stát otevřením možností, stejně jako cestou do úzkosti z osamění a izolace. Je-li svoboda pojímána oním druhým způsobem, svádí do pasti autoritářství, destruktivity či konformismu. Fromm ve svém díle pátrá, kdy takový strach ze svobody vznikl a co jej podpořilo, a přes všechna svá zjištění se domnívá, že je v lidských schopnostech stát se sebou samým skrze tvorbu, smyslovou radost, lásku či práci.

Více o [knize](#) *Strach ze svobody* včetně stažení obálky v tiskové kvalitě.

O autorovi:

Erich Fromm (1900–1980) byl původem německý sociální psycholog, sociolog, psychoanalytik, humanistický filozof a demokratický socialista, spojený s tzv. frankfurtskou školou a s kulturní psychoanalýzou. Frankfurtská škola představovala západní nemarxistické filozofické hnutí, jež kritizovalo některé aspekty kapitalistické společnosti. Kulturní psychoanalýza vycházela z Freuda, ale oproti jeho učení zdůrazňovala sociokulturní vlivy ve vývoji člověka. Fromm jako Žid v roce 1933 emigroval do Spojených států amerických. Konec života strávil ve Švýcarsku. Mezi jeho nejznámější knihy patří *Strach ze svobody*, *Umění milovat* (v řadě klasických děl vyjde v Portálu v 1. pololetí 2016), *Anatomie lidské destruktivity* a *Mít, nebo být*.

Ukázka z knihy:

Nacismus je psychologický problém, psychologické problémy se však musí chápat ve spojitosti se sociálně-ekonomickými faktory. Nacismus je ekonomický a politický problém, že ho však navíc podporoval celý národ, lze pochopit jen z hlediska psychologického.

Hitlerův příchod k moci se stal působivým podnětem pro loajalitu většiny obyvatelstva k nacistické vládě. Pro miliony lidí se tenkrát nacistická vláda ztotožnila s „Německem“. Jakmile Hitler uchvátil vládní moc, znamenal jakýkoli odpor proti němu rozhodnutí vyloučit se z německého společenství; když byly ostatní strany zrušeny a nacistická strana se stala „Německem“, opozice vůči ní znamenala opozici vůči Německu. Zdá se, že pro průměrného člověka není nic tíživějšího než pocit, že nepatří k žádné skupině. Možná bylo proti principům nacismu mnoho německých občanů, když však měli volit mezi osamocněním a pocitem sounáležitosti s Německem, většina z nich se rozhodla pro to druhé. Lze pozorovat, že i lidé, kteří vůbec nejsou nacisté, nacismus před kritikou cizinců obhajují, protože mají pocit, že útok na něj je útokem na Německo. Úzkost z izolace a poměrně slabé mravní zásady pomáhají získávat loajalitu velké části obyvatelstva každé straně, jakmile jednou uchvátí moc ve státě. Z této úvahy vyplývá důležitý závěr pro problémy politické propagandy: Každý útok na Německo a každá nactiutrháčná propaganda týkající se „Němců“ jen zvyšují loajalitu těch, kdo se s nacistickým systémem plně neztotožňují. Tento problém se však nedá řešit sebeobratnější propagandou, ale jen tím, že se ve všech zemích prosadí zásada, že existenci národa přesahují etické principy a že ten, kdo jako jedinec toto přesvědčení zastává, patří ke společenství všech, kdo je sdílí, sdíleli a budou sdílet i v budoucnosti.

Kontakt pro novináře:

Ing. Romana Bařtipánová
nakladatelství Portál
e-mail: bartipanova@portal.cz
tel.: 283 028 502, 724 635 667
adresa: Klapkova 2, 182 00 Praha 8

Tisková zpráva
Praha, 24. dubna 2014

www.portal.cz